לח: אמר להם הממונה פרק שלישי יומא

דלא מסקי בשמייהו. כפרק בתרא דכתובות (דף קד:) גבי שני לייני גזירות (ו) מלמון ומחן בן מאישלוס (גרים ר"מ מאישלוס משום דאמר ר"מ בתלמ (מנהדרין דף קג:) מאישלוס מין לו חלק לעוה"ב) ומשכחן שם אדם מאישלוס כדכתיב (מלכים) בת מאישלוס וכן בפ"ק דשבת (דף יב:) גרסי' הלל ושכנא דשכנא רשע היה וי"מ דתרי שכנא הוו כדכתיב ביעשים (כב) לך נוח אל הסוכן הזה אל שכנא אשר על הבית וכתיב בתריה מה לך פה וגו' משמע שהיה רשע וכתיב בתריה (ז) ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע וגו' עד ואת שכנא הסופר ואת (ח) הזקנים מתכסים בשקים אלמא אחר הוא וכיון דאחד היה צדיק מסקינן בשמיה מיהו נראה דהכל אחד דעל כרחך ההוא שכנא בתרא שנתכפר בשקים כשחירף רבשקה במעשה דסנחריב רשע הוה כדמשמע בפרק זה בורר (סנהדרין סו.) אבל אין מוקדם ומאוחר בתורה ואף ע"ג דהכא קרי ליה סופר (ט) והכא על הבית על כרחך הכל אחד כדפריש"י:

הדרן עלך אמר להם הממונה

ומשלך יתנו לך. כלומר לא משלהם (כ) הוא מתנה אלא מזונות קלויים לך מן השמים: **ואין מלכות נוגעת בחברתה.** משהגיע זמן המלכות ליפול ומעמוד אחרת לא יאחר זמן כמלא נימא אלא מי שזמנה ליפול בלילה נופלת בלילה שנאמר (דמיאל ה) היה (ג) בלילה אחז אמר ושזמנה ביום נופלת ביום שנאמר (ישעיה כא) ובתחפנחס תשך היום: **לכן הנימין.** כין חליקת נימת הספה נגד מחיצת המוטה: **נוקריס בכם רשע.** גרתנין מהכרעת הקול: **רקביכם.** לדולי"ת תולדה (ד) ללכלי בחזל שאין משתמשין בו: **דלא מסקי בשמייהו.** לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע: **מודדתו בטפחים.** לידע כמה נוסף בו מיום ליום ונותנת המשקל אומד המוספת: **כהן ונביא.** זכריה בן יהוידע הכהן. אלמא מסקינן בשמייהו דהא דוגג האדומי רשע היה וזה קראו למיעוק בשמו: **מאי דסליק ביה.** לאה מה עלתה ביה שנאמר: **לדיק מעלמו.** ע"י מעשיו מזכר לטובה: **רשע אף ע"י תכירו.** מזכר לרעה: **שם רשעים.** ולא כתיב שם רשע: **המכסה אני מאברהם.** ומין שהזכיר שמו נרכו וסמיך ליה ואברהם היו יהיה וגו': **עובדיה.** היה דר בין אחאב ואיזבל: **מברכתן של צדיקים כו'.** במקום שהקב"ה מברך את הצדיקים שם מקללן את הרשעים: **וירא את אחור.** ראה בדעתו להתקיים אחור של עולם בשביל הצדיק שהוא טוב: **ושם עליהם תבל.** פיזרן בכל הדורות להיות שמות וקיוס ויסוד לקיים תבל: **רגלי חסידיו.** בשביל חסידיו כמו ויכרך ה' אותך לרגלי (בראשית ג): **שוב אינו חוטא שנא' רגלי חסידיו ישמור.** סופי חסידיו ישמור: **פעם ראשונה ושנייה כו'.** רגלי חסידיו משהגיע בחסד שני רגלים כמו זה שלש רגלים (במדבר כב) פעמים ישמור אותו מן החטא: **כיון שבא אדם לעמא.** (ה) להיות רשע: **פוחחין לו.** פתח הטומאה לכנס (ו) בו מספיקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעבור: **אם לנגיס הוא ילין.** אם לנגיס הוא בא להתחבר הוא ילין לא יתנעוהו ולא יעזרוהו: **אם לענוים.** הוא בא להתחבר יתן לו מן מי שבידו ליתן:

נא

ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו (ז)ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא: הוגרם בן לוי וכו': תניא כשהוא נותן קולו בנעימה מכנים גודלו לתוך פיו ומניח אצבעו בין הנימין עד שהיו אחיו הכהנים נוקרים בבת ראש לאחוריהם ת"ר בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב אמרו עליו שהיה נוטל ד' קולמוסין בין אצבעותיו ואם היתה תיבה של ד' אותיות היה כותבה בבת אחת אמרו לו מה ראית שלא ללמד כולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשונים נאמר [1]זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר [1]ושם רשעים ירקב מאי ושם רשעים ירקב אמר ר' אלעזר רקביבות תעלה בשמותן (ז)דלא מסקינן בשמייהו מתיב רבינא מעשה בדואג בן יוסף שהניחו [אביו] בן קטן לאמו בכל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו (ח) של זהב לבית המקדש וכשגבר אויב טבחתו ואכלתו ועליה קונן ירמיה [2]אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים משיבה רוח הקדש ואומרת אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא חזי מאי סליק ביה אמר ר' אלעזר צדיק מעצמו ורשע מחבירו צדיק מעצמו דכתיב זכר צדיק לברכה ורשע מחבירו דכתיב ושם רשעים ירקב אמר ליה (ט)רבינא לההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא קמיה מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה א"ל דהא כתיב זכר צדיק לברכה (ט)מדאורייתא מנא לן דכתיב [3]וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וכתיב [4]ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום מנא הא מילתא דאמור רבנן שם רשעים ירקב א"ל דהא כתיב ושם רשעים ירקב מדאורייתא מנא לן דכתיב [5]ויאהל עד סדום וכתיב [6]ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד אמר ר' אלעזר צדיק (ז)דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם צדיק דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם עובדיה רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם זה עשו (ט)(אמר) ר' אלעזר מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים דכתיב [7]כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' וכתיב בתריה [8]ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים דכתיב [9]ואנשי סדום רעים וחטאים לה' וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו (ט)(אמר) ר' אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר [10]וירא אלהים את האור כי טוב [11](אמר) ר' אלעזר כל המשכח [11]דבר מתלמודו גורם גלות לבניו שנאמר [12]ותשכח תורת אלהיך אשכח ואמאסך מכהן לי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (ט)אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר [13]וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי (ט)(אמר) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור שנא' [14]כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל (ט)(אמר) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אפי' בשביל (ט)צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר [15]וצדיק יסוד עולם ר' חייא דידיה אמר מהכא [16]רגלי חסידיו ישמור חסידיו טובא משמע (ט)אמר רב נחמן בר יצחק (ט)חסידו כתיב (ט)(אמר) ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור דבי ר' שילא אמרי כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור אמר (ט) ריש לקיש (ט) מאי דכתיב [17]אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון בא

דר כ"ן יצחק ורבקה ולא למד ממעשיהם. וברכת הצדיק גורמת זכרון הרשעים, שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וכתיב בתריה ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה וגו'. וכן קללת רשעים גורמת זכרון הצדיקים בברכה, שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים וגו', וכתיב בתריה ויאמר ה' אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו עד קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. בשביל צדיק אחד נברא. שנאמר וירא אלהים כי טוב וגו'. וכל המשכח דבר אחד מתלמודו גורם גלות לבניו, שנאמר ותשכח תורת אלהיך אשכח בנך גם אני. אין צדיק נפטר עד שנברא כמותו שנאמר זרח השמש וגו'. ראה הקב"ה שהצדיקים מועטין ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. ואפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר וצדיק יסוד עולם. וכן מי (שלא יצאו) [שיצאו] רוב שנותיו בלא חטא, או מי שבא לידו דבר עבירה פעם ופעמים ולא חטא, שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמור חסידו כתיב. אם ללצים הוא ילין לא לישמא פותחין לו, ולענוים יתן חן בא לישרר מסייעין לו.

הגהות הב"ח

(א) גם' מודדתו בטפחים ונותנת משקלו וכו' כנ"ל ומיהת של נמחק: (ב) רש"י ד"ה ומשלך כו' כלומר לא משלהם יתנו לך מתנה אלא מזונות הקצובים לך: (ג) ד"ה ואין. בלילה קטיל כל"ל: (ד) ד"ה ינקביות דתולי"ת תולדה דהויא בבלי כחל: (ה) ד"ה כיון כו' לטמא ולהיות רשע: (ו) ד"ה פותחין כו' לימא בה כלומר מספיקין בידו ואין מונעין אותו מן הסמים: (ז) תוס' ד"ה דלא מסקי שמייהו דהוי גזרות היו בירושלים אלמנות ומחן כו' כדכתיב אביה בן מאישלוס וכן בפ"ק דשבת גרס שכנא איש ירושלים דהוי נמי שם אדם כדאמר בסוטה אלא כשכנא וכהלל ולא גרסי' ושבנא דשבנא רשע דוה וי"מ: (ח) בא"ד ואת זקני הכהנים מתכסים: (ט) בא"ד דהכא קרי ליה סופר והתם על הבית:

תורה אור השלם

1. זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה
וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב:
משלי י ז
2. רְאֵה יְיָ וְהַבִּיטָה לְמִי
עוֹלַלְתָּ כֹּה אִם תֹּאכַלְנָה
נָשִׁים פְּרִים עֹלְלֵי טֻפָּחִים
אִם יֵהָרֵג בְּמִקְדַּשׁ אֲדֹנָי
כֹּהֵן וְנָבִיא: איכה ב כ
3. וְיְיָ אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי
מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי
עֹשֶׂה: בראשית יח יז
4. וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה
לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ
בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:
בראשית יח יח
5. אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי
הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם:
בראשית יג יב
6. וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים
וְחַטָּאִים לַיְיָ מְאֹד:
בראשית יג יג
7. כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר
יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ
אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְיָ
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט
לְמַעַן הָבִיא יְיָ עַל
אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר
עָלָיו: בראשית יח יט
8. וַיֹּאמֶר יְיָ זַעֲקַת סְדֹם
וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְחַטָּאתָם
כִּי כָבְדָה מְאֹד:
בראשית יח כ
9. וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים
וְחַטָּאִים לַיְיָ מְאֹד: וַיְיָ
אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי
הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ שָׂא נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם צָפֹנָה
וָנֶגְבָּה וְקֵדְמָה וָיָמָּה:
בראשית יג יג-יד
10. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת
הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל
אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין
הַחֹשֶׁךְ: בראשית א ד
11. אֲמָרוֹ צַדִּיק כִּי טוֹב
כִּי פְרִי מַעֲלְלֵיהֶם
יֹאכֵלוּ: ישעיהו ג י
12. נִרְמוּ עַמִּי מִבְּלִי
הֵדָּעַת כִּי אַתָּה הִדַּעְתָּ
מָאֹסְתָּ וַאֲנֹאסְךָ מִכֹּהֵן לִי
וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ
אֶשְׁכַּח בָּנֶיךָ גַּם אֲנִי: הושע ד ו 13. וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם: קהלת א ה 14. מִקְּדֶם מָעָפָר דֶּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם כִּי לַיְיָ מְצֻקֵי אָרֶץ וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תֵּבֵל: שמואל א ב ח 15. רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ כִּי לֹא בְכֹחַ יְגבַר אִישׁ: שמואל א ב ט 17. אִם לְלֵצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן: משלי ג לד

מסורת הש"ס

(א) [ברכות מח: שבת ג, מו"ק כח. תענית ה:], (ב) [בב"מ מלי היא אמר רבינא דלא וכו'], ג) [בב"מ רב המנונא], ד) [סנהדרין נט:], ה) [נ"ל יאמר], ו) [תענית יב.], ז) [בר' מרדכי פפר"נ], ח) קדושין עב:, ט) [עי' תענית יב:], י) הקרי תחיליו וסכתיב מסיני, כ) ע"ז נח. שבת קד. מגילה כט:, ל) [בב"מ ר' שמעון בן לק"], מ) [גבי מגיס (מלכים ג ט"ו) וסס אמו מעכה], נ) (סס ל:),

גליון הש"ס

גמ' מדאורייתא מנא לן, עיין בר"ש בחומש ר"פ נח: שם א"ר נחמן בר יצחק חסידו בתיב. מעין זה לקמן דף פה ע"ב ומגילה דף טו ע"ב: תוס' ד"ה דלא מסקי בשמייהו. גרים ר"ח מכסלוס. עיין מגילה דף י ע"ב תוס' ד"ה רבה בר עמרן:

לעזי רש"י

דדולי"א [דדולי"א]. חלודה.

מוסף רש"י

הוא ילין. מעצמו ילין, לא יסייעוהו ולא יעמדוהו (שבת קד.) מו: הקב"ה ילין אותו לומר פותח לו לטיות לן (מגילה כט:), ולענוים. ומלה טובה הוא נמשך, יתן חן. יסייעוהו מן הסמים (שבת שם). מסייעין אותו. ומכינין לו פתח (שם).

רבינו חננאל

ומשלך יתנו לך. אין מלכות נוגעת בחבירתה ולא אדם כמוכן לחבירו כמלא נימא. הוגדום בן לוי היה יודע פרק בשיר. כלומר אומנות. וגם זה הביא טעם לדבריו. אבל בן קמצר לא מצא תשובה כו'. פירי שם רשעים ירקב. שאין אדם נקרא בזה השם ומצליח. אמר ר' אלעזר צדיק מעצמו. כלומר כשנזכר הצדיק, מתברר הוא בעצמו כדכתיב זכר צדיק לברכה. רשע אפילו מזכיר רשע אחד מתקללין כל הרשעים, שנאמר ושם רשעים ירקב. ומנא לן מן התורה שהצדיק כיון שהוא נזכר מתברר שנאמר וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו', כיון שהזכירו בירכו מיד, שנאמר ואברהם היו יהיה לגוי גדול וגו'. וכן הרשע כיון שהזכיר ויאהל עד סדום, כתיב ואנשי סדום רעים וחטאים וגו'. צדיק דר בין שני רשעים, עובדיה דר בין אחאב ואיזבל ולא למד ממעשיהם. ועשו הרשע

מדאורייתא מנלן. דליכא מידי דלא רמזה משה בתורייתא כדאמרינן בתענית (דף ט.): רגלי חסידיו ישמור. וא"ת הרי יוחנן ר"ע (ברכות כט.) שסימנא בכהונה גדולה שמוגים שנה ונכנסו נעשה לדוקי אם כא ליטמא אין נוצלין לפניו לגמרי אלא הרבה מכריעין אותו מכאן ואילך כלא עמל ליטהר ולהתקדש. מ"ר:

הדרן עלך אמר להם הממונה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com